

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою університету,
протокол №3 від 27 вересня 2016 р.,
уведеними в дію наказом ректора
№ 208-р від 27. 09. 2016 р.

В.П.Кравець

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ЗАПОБІГАННЯ І ВИЯВЛЕННЯ ПЛАГІАТУ ТА ІНШИХ ВИДІВ
АКАДЕМІЧНОЇ НЕЧЕСНОСТІ У НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІЙ ТА
НАУКОВО-ДОСЛІДНІЙ РОБОТІ ПРАЦІВНИКІВ

ТЕРНОПІЛЬ - 2016

ПОЛОЖЕННЯ

про запобігання і виявлення плагіату та інших видів академічної нечесності у навчально-методичній та науково-дослідній роботі працівників Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

1. Загальні положення

1.1. Положення про запобігання і виявлення плагіату та інших видів академічної нечесності у навчально-методичній та науково-дослідній роботі працівників Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (далі – Положення ТНПУ) розроблене відповідно до ст. 32 ЗУ «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, де зазначено, що вищі навчальні заклади зобов'язані вживати заходів, у тому числі шляхом запровадження відповідних новітніх технологій, щодо запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових роботах наукових, науково-педагогічних, педагогічних, інших працівників і здобувачів вищої освіти та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності а також відповідно до Цивільного кодексу України, ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 - XII, інших нормативних документів та Статуту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Правил внутрішнього розпорядку ТНПУ, Положення про організацію освітнього процесу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, українського (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»), Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, «Положення про запобігання плагіату та впровадження практики належного цитування у навчальному процесі НаУКМА», «Положення про запобігання плагіату й коректне застосування цитат у навчальному процесі УКУ», «Кодекс честі НТУУ КПІ») і міжнародного досвіду запобігання плагіату.

1.2. Це Положення:

- регулює застосування загальних засад та правил наукової етики в наукових та навчально-методичних дослідженнях працівників ТНПУ;
- визнає академічну й професійну етику та повагу до авторських прав ключовими засадами організації навчального процесу й науково-дослідної роботи та покликане сприяти впровадженню практики належного цитування шляхом закріплення визначення поняття та форм плагіату, інших видів академічної нечесності, методів запобігання його поширенню, процедури розгляду та фіксування фактів плагіату, а також наслідків його вчинення в межах ТНПУ;
- має на меті підвищення якості організації навчального процесу, рівня дисципліни працівників при виконанні навчально-методичних та науково-дослідних завдань, а також забезпечення дотримання ними вимог щодо оформлення навчально-методичних робіт і наукових досліджень та встановлення відповідальності за їхнє порушення.

2. Визначення плагіату та інших видів академічної нечесності

2.1. У цьому Положенні терміни вживаються в такому значенні:

- *плагіат* – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (ст. 50 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 - XII).
- *академічний плагіат* – навмисне відтворення здобувачем вищої освіти у письмовій або електронній формі чужого твору, опублікованого на паперовому або офіційно оприлюдненого на електронному носії, повністю або частково, під своїм іменем без посилання на автора (ст. 69 ЗУ “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556-VII);
- *автор* – фізична особа, результатом творчої праці якої є представлений твір (ст. 1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 - XII);
- *твір* – інформація, як результат наукової чи навчально-методичної діяльності конкретної особи (чи у співавторстві), представлена на паперових носіях або в електронному вигляді у мережі Інтернет чи оприлюднена на офіційному веб-сайті університету (монографія, навчальне видання, стаття, препринт, автореферат, рукопис дисертації);
- *цитата* – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого (оприлюдненого на офіційному веб-сайті) твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерело цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні;
- *цитата* – порівняно короткий уривок з наукового, методичного або будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження, зафіксувати аналогічні рішення для подальшої модернізації, продемонструвати попередні результати досліджень інших авторів або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні. (ст. 1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 - XII);
- *оприлюднення* – це подання працівником свого твору викладачу (на кафедру) або його публічна презентація; публічне оприлюднення результатів наукового дослідження у формі публікації на паперових чи електронних носіях інформації й у засобах масової інформації або ж подання цих результатів на кафедру, в деканат/дирекцію, ректорат, відділи ТНПУ тощо чи їх публічна презентація, що здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо (ст. 1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 - XII).

2.2. Плагіатом вважається:

- дослівне відтворення чи копіювання тексту (послідовності набору не менше трьох речень) з книг, статей, Інтернет-ресурсів чи інших джерел без чіткого виокремлення копіюваного тексту та посилання на автора (джерело);
- перефразування частин тексту інших авторів зі зміною порядку слів або наслідування структури їхньої аргументації без посилання на джерело;
- внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів в них тощо) та без належного оформлення цитування;
- оприлюднення твору, написаного третьою особою на замовлення здобувача вищої освіти;
- списування письмових робіт інших здобувачів вищої освіти;
- компіляція – створення значного масиву тексту шляхом копіювання із різних джерел без внесення в нього правок, посилань на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту;

- парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту; сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних оборотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної в мережі Інтернет).

2.3. Серед інших видів академічної нечесності, окрім плагіату, слід згадати такі:

– *шахрайство, а саме:*

- фальсифікація або фабрикація інформації, наукових результатів та наступне використання їх в академічній роботі;
- підробка підписів у офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо);
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалки, мікронавушники, телефони, планшети тощо);
- посилання на джерела, які не використовувалися в роботі;
- списування (реплікація) при складанні будь-якого виду підсумкового або поточного контролю;
- проходження процедур контролю знань підставними особами;
- здавання різними особами одних і тих же робіт (з однаковим змістом);

– *несанкціонована співпраця, а саме:*

- надання допомоги для здійснення акту академічної нечесності – навмисна та усвідомлена допомога або спроба допомоги іншому вчинити акт академічної нечесності;
- придбання у інших осіб чи організацій з наступним поданням як своїх власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо);

– *пропонування чи отримання неправомірної винагороди* при оцінюванні результатів успішності виконання навчальних чи дослідницьких завдань;

– *використання родинних або службових зв'язків* для отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду підсумкового контролю або переваг у роботі.

3. Система запобігання та виявлення академічного плагіату є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.

3.1. Система запобігання та виявлення академічного плагіату включає процедури та заходи а) із формування академічної громади, яка не сприймає академічну нечесність; б) створення умов, що унеможливають академічний плагіат; в) виявлення академічного плагіату в наукових статтях, монографіях, дисертаціях, підручниках, навчальних виданнях; г) притягнення до відповідальності за академічний плагіат.

3.2. Система запобігання та виявлення академічного плагіату розповсюджується на

- наукові та навчальні праці науково-педагогічних, наукових та інших працівників університету,

- докторантів, аспірантів, осіб, прикріплених до університету з метою здобуття ступеня доктора філософії (кандидата наук) поза аспірантурою.

4. Заходи із формування академічної громади, яка не сприймає академічну нечесність:

4.1. Науково-педагогічні працівники університету, співробітники, що здійснюють науково-методичну діяльність беруть на себе відповідальність щодо коректної роботи із джерелами інформації; за дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; за порушення загально прийнятих правил цитування шляхом прийняття правил цитування та наукової етики, представлених в цьому положенні.

4.2. Повідомлення працівників освіти про Кодекс честі ТНПУ і це Положення та наслідки вчинення плагіату, інших видів академічної нечесності, що ним передбачені, під час підписання Згоди щодо дотримання академічної чесності науково-педагогічного, наукового, педагогічного працівника ТНПУ;

4.3. Всі науково-методичні праці викладачів підлягають публікації в репозитарії університету.

4.4. Формування, видання та розповсюдження методичних матеріалів із визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у наукових і навчальних працях матеріали.

4.5. Ознайомлення науково-педагогічних, наукових та інших працівників університету, осіб, які навчаються з цим Положенням та іншими документами, що унормовують запобігання академічного плагіату та встановлюють відповідальність за академічний плагіат.

4.6. Введення до освітніх програм і навчальних планів підготовки фахівців з вищою освітою навчальних дисциплін, що забезпечують формування загальних компетентностей з дотримання етичних норм і принципів, коректного менеджменту інформації при роботі з первинними та вторинними інформаційними ресурсами та об'єктами інтелектуальної власності.

4.7. Сприяння органам студентського самоврядування, первинній профспілковій організації студентів, аспірантів та докторантів, науковому товариству студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених в інформуванні осіб, які навчаються, про правила наукової етики.

4.8. Введення до роботи факультетів, кафедр, освітніх центрів заходів із формування у працівників сфери вищої освіти етичних норм, що унеможливають академічний плагіат.

4.9. Розміщення на веб-сайтах періодичних видань університету викладу етичних норм публікації та рецензування статей. Забезпечення доступу кожному працівникові до повної версії цього Положення та Кодексу честі на веб-сторінці ТНПУ.

5. Запобігання академічного плагіату

5.1. Заходи, спрямовані на виявлення плагіату при підготовці та оприлюдненні наукових творів (окрім дисертацій та фахових видань університету) та навчальних видань

5.1.1. Усі підготовлені до друку наукові твори та навчальні видання розглядаються на засіданнях (наукових семінарах) кафедр, інших структурних підрозділів, в яких працюють автори творів.

5.1.2. При рекомендації твору до друку твір має бути перевірений на відсутність академічного плагіату.

5.1.3. Висновок про невиявлення академічного плагіату у творі вноситься до рішення, ухваленого засіданням (науковим семінаром).

5.1.4. За об'єктивність висновку про невиявлення академічного плагіату відповідальність несе керівник структурного підрозділу.

5.2. Заходи, спрямовані на виявлення плагіату при підготовці та оприлюдненні наукових періодичних видань університету

5.2.1. Перед поданням на розгляд ученої ради факультету (інституту, центру) періодичного наукового видання університету редакційна колегія перевіряє прийняті до опублікування статті на відсутність академічного плагіату, про що складається довідка, яку підписує головний (відповідальний) редактор видання.

5.2.2. За об'єктивність висновку про невиявлення академічного плагіату відповідальність несе головний (відповідальний) редактор видання.

5.3. Заходи, спрямовані на виявлення плагіату при рекомендації до захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів

5.3.1. При розгляді дисертації, виконаної в університеті, на науковому семінарі (засіданні кафедри) проводиться перевірка дисертації та автореферату на відсутність академічного плагіату.

5.3.2. Висновок про невиявлення академічного плагіату в дисертації, виконаної в університеті, та її авторефераті вноситься до рішення, ухваленого науковим семінаром (засіданням кафедри).

5.3.3. За об'єктивність висновку про невиявлення академічного плагіату в дисертації виконаної в університеті, відповідальність несе керівник структурного підрозділу.

5.3.4. Перед прийняттям дисертації, поданої для захисту до спеціалізованої вченої ради університету, секретар спеціалізованої вченої ради та комісія, призначена спеціалізованою вченою радою для попереднього розгляду дисертації, перевіряють дисертацію на відсутність академічного плагіату.

5.3.5. У висновку комісії, призначеної спеціалізованою вченою радою для попереднього розгляду дисертації, зазначається невиявлення академічного плагіату в дисертації та авторефераті.

5.3.6. На офіційному веб-сайті університету в розділі, в якому міститься інформація про роботу спеціалізованих вчених рад, що приймають до захисту дисертації (опубліковані монографії) осіб, які здобувають ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук, оприлюднюються в електронному виді:

– дисертація (монографія) та автореферат дисертації – протягом 10 робочих днів з дати розсилки автореферату дисертації, зазначеної в авторефераті);

– відгуки офіційних опонентів – не пізніше ніж за 10 календарних днів до дати захисту дисертації, зазначеної в авторефераті дисертації.

5.3.7. У разі невиконання вимог, передбачених п. 5.3.6. цього Положення, засідання спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації не проводиться.

5.3.8. Відповідальність за дотримання вимог, передбачених пунктом 5.3.6, 5.3.7 цього Положення, несуть голови спеціалізованих вчених рад.

6. Виявлення академічного плагіату та відповідальність за академічний плагіат

6.1. Особа, яка виявила академічний плагіат у науковій чи навчальній праці або дисертації працівника, здобувача вищої освіти університету чи в дисертації, поданій до захисту в спеціалізованій ученій раді університету, має право звернутися до Комісії з питань етики та академічної чесності університету з письмовою заявою.

6.2. Заява щодо виявлення академічного плагіату розглядається на засіданні Комісії з питань етики та академічної чесності університету, яка приймає відповідний висновок.

6.3. Комісія з питань етики та академічної чесності університету може розглядати питання щодо наявності академічного плагіату в наукових та навчальних працях науково-педагогічних, наукових та інших працівників університету, дисертаціях та авторефератах за власної ініціативи.

6.4. Протягом двох робочих днів після отримання заяви голова Комісії призначає викладача-експерта чи групу викладачів-експертів для перевірки матеріалів щодо встановлення факту плагіату або інших видів академічної нечесності. Термін перевірки становить не більше п'яти днів з моменту отримання доручення.

6.5. На викладача-експерта (групу викладачів) покладається обов'язок зібрати та дослідити необхідні матеріали для проведення перевірки, та у разі необхідності, заслухати пояснення працівника, доробок якого перевіряється, та особу, яка зафіксувала факт плагіату або інших видів академічної нечесності.

6.6. Викладач-експерт представляє голові Комісії в письмовій формі висновок про результати перевірки щодо наявності чи відсутності достатніх підстав для встановлення факту плагіату або іншого виду академічної нечесності.

6.7. За поданням голови на підставі висновку експерта Комісія ухвалює остаточне рішення про наявність чи відсутність факту плагіату або інших видів академічної нечесності в роботі та доводить його до відома працівника, а також ректорату відповідним службовим поданням голови Комісії.

6.8. У разі підтвердження призначеним експертом чи експертною комісією факту плагіату або інших видів академічної нечесності, працівнику університету виноситься догана із занесенням в особову справу. Виявлення фактів академічного плагіату (компіляцій) в осіб викладацького складу може бути враховано при подовженні дії контракту. Якщо спроба плагіату або інших видів академічної нечесності повториться знову, це є підставою для розірвання Трудового договору з таким працівником університету. Рішення про розірвання

Договору приймає Вчена Рада університету з подання Комісії з питань етики та академічної чесності.

6.9. У разі виявлення академічного плагіату в дисертації на здобуття наукового ступеню така дисертація знімається із захисту незалежно від стадії розгляду без права повторного захисту.

6.10. Відповідальність науково-педагогічних, наукових та інших працівників університету за академічний плагіат визначається їхніми посадовими інструкціями та Правилами внутрішнього розпорядку університету.

6.11. В разі незгоди працівник університету має в офіційному порядку апелювати до Комісії з питань етики та академічної чесності та ректорату університету про спростування звинувачень в академічній нечесності. Для прийняття остаточного рішення щодо встановлення факту академічної нечесності можуть залучатися зовнішні експерти.

7. Порядок подання апеляції та її розгляд

7.1. У випадку незгоди щодо виявлення факту плагіату (компіляцій) у роботі, автор має право у триденний термін з моменту виявлення плагіату, подати письмову апеляційну заяву на ім'я ректора університету.

7.2. Для розгляду апеляційної заяви створюється апеляційна комісія, персональний склад якої формується розпорядженням проректора з наукової роботи та міжнародного співробітництва з найбільш досвідчених та авторитетних викладачів відповідних кафедр (загальний склад не більше 5 осіб).

7.3. Голова апеляційної комісії проводить засідання у тижневий термін з моменту виходу розпорядження проректора про створення апеляційної комісії. Про дату та час проведення засідання заявник попереджається щонайменше за два дні. Якщо заявник не з'являється на засідання апеляційної комісії, питання розглядається за його відсутності.

7.4. У випадку необхідності отримання додаткової уточнюючої інформації засідання апеляційної комісії може проводитись у кілька етапів з розривом не більше трьох робочих днів.

7.5. Сумніви, що виникають у членів апеляційної комісії, трактуються на користь особи, твір якої розглядається апеляційною комісією.

7.6. За результатами засідання апеляційна комісія формує висновки, які підписує голова апеляційної комісії, її члени та заявник, зазначаючи «З висновками апеляційної комісії погоджуюсь». Висновки апеляційної комісії щодо академічного плагіату (компіляцій) у творах науково-педагогічних працівників зберігаються у відділі кадрів університету.

8. Технічна підтримка перевірки наукових та навчальних праць на наявність академічного плагіату. Для технічної підтримки перевірки наукових та навчальних праць на наявність академічного плагіату на офіційному сайті університету розміщується посилання на сервіси з перевірки наукових праць на наявність плагіату.

9.1. Прикінцеві та перехідні положення

9.1. Це положення в повному обсязі набирає чинності з моменту його затвердження на засіданні Вченої ради університету.

9.2. З метою забезпечення ефективності застосування цього Положення кафедри наприкінці навчального року готують стислий висновок щодо практики його реалізації, який може містити рекомендації щодо внесення змін та доповнень. Такий висновок вноситься на розгляд Вченої Ради ТНПУ для подальшого розгляду та ухвалення відповідного рішення.